

НА РУЇНАХ ПОСТМОДЕРНОЇ ВАВИЛОНСЬКОЇ ВЕЖІ (Із критики та метакритики Петра Іванишина)

Іванишин П. Критика і метакритика як осмислення літературності: Монографія. – К.: ВЦ “Академія”, 2012. – 288 с. – (Серія “Монограф”)

Коли гортаєш сторінки полемічної книжки молодого перспективного вченого, доктора філологічних наук, професора Петра Іванишина “Критика і метакритика як осмислення літературності”, то починаєш усвідомлювати, що в українську культуру прийшли справжні археологи націєцентризму, поборники історичної правди, дзвонарі, котрі будять совість у царині християнських, духовно-моральних цінностей, намагаються змивати фарисейську “крикливу косметику” (Є. Маланюк) із зарозумілих літературознавчих теорій постмодерної ВаВилонськОї ВеЖі.

Автор монографії не намагається знімати зірок із неба й не претендує на так зване “новаторство” в царині гуманітарної науки, бо для нього суть важливіша від ефекту. Зазвичай він воліє лише нагадати, що за грандіозною монументальною спорудою літературознавчого сум’яття та безладу ми не бачимо *руїни*, а за вишуканою, іншомовною т. зв. термінологічною науковістю не чуємо *словоблуду*. Адже на сучасному літературознавчому зикураті гордині, марнославства й дешевої атеїстичної моди феномен постмодернізму спрямований, як слушно зауважує П. Іванишин, “на дехристиянізацію та дерелігізацію суспільства (“роздушити гадину!”, “Бог помер”, “релігія – опіум для народу”), позбавляючи тим самим європейські культури надважливого та органічного їх елементу” (255).

Колись один монах дуже влучно помітив, що атеїзм за своєю суттю – перший крок до сатанізму. У цьому хитросплетінні діалектики добра і зла пригадуються слова Ісуса Христа: “Ваше ж слово хай буде: “так-так”, “ні-ні”. А що більше над це, то те від лукавого” (Мт. 5: 37). П. Іванишин намагається слідувати цим заповідям, сміливо називаючи речі своїми іменами. Тому він протиставляє постмодерністській ілюзорній нігілістично-космополітичній критиці *хаосу*, *руїни* й *абсурду*, що

вабить своєю зовнішньою вишуканістю допитливе око обивателя, тривку християнську, націєцентричну метакритику *порядку*, *воздвиження храму* і *смыслу*.

Звісно, автор монографії свідомий того, що “художня істина” у структурі мовної картини світу набуває дещо іншого виміру, не поміщаючись в опозицію “об’єктивна-суб’єктивна реальність”. Утім він слушно запевняє, що питання критеріїв художності як засобів пізнання літературності мають розглядатися в контексті християнських духовно-моральних цінностей, людських чеснот, як їхніх природних невід’ємних частин. Звідси – атрибутивна тріада будь-якого твору: *естетична, ейдологічна* й *духовнотворча* (див.: 52-53).

Проектуючи ці критерії художності на творчі досвіди сучасності, П. Іванишин наводить “поетичні” приклади футуристів, що з погляду літературної осмисленості виглядають сумнівними. Цитуємо: “Відомий “Тиждень” М. Семенка (“Понеділок. / Вівторок. / Середа. / Четвер. / П’ятниця. / Субота. / Неділя. / Все”) можна розглядати як мистецький твір – вірш – радше іронічно, ніж серйозно, такий розгляд має потужний потенціал пародій у душі К. Буревія. Можна написати аналогічний текст під назвою, наприклад, “Півріччя”: “Січень. / Лютий. / Березень. / Квітень. / Травень. / Червень. / Все”. Проте експерименти

початку ХХ ст. бліднуть перед викликами ХХІ ст., де неочиничний “сірий сель верлібрів” (Л. Костенко) як символ усього прозового й віршованого постмодерного “письма” приховує не лише естетичний несмак...” (53).

Далі автор дає об’єктивну виважену оцінку популярним творам сучасних українських та зарубіжних письменників, зокрема “чаклунській епопеї про Гаррі Поттера”, “бандитській кіносазі “Бригада”, циклу “комедій” під назвою “Американський пиріг”, т. зв. “антитерористичним” російським та американським бойовикам, які, на його думку, згубно впливають на національну культуру цих та інших народів. Бо благо, якого прагне постмодерністське мистецтво, – не істинне благо людської волі, а благо самої “продукованої речі” (Ж. Марітен), близьке до потенцій спекулятивного інтелекту з мультикультурним режимом диктатури.

Якщо істина в нашому світопізнанні не може втілитися звичайним шляхом, то вона виявляє себе у “вигляді помилки” (Ж. Лакан). І найдивовижнішим свідченням цього постає світ Слова. Хоч би як він виникнув, його існування можна вважати феноменом людського буття. Саме тому в давні часи в Греції рабам забороняли вивчати науки філологічного спрямування. Інакше кажучи, наклали табу на свободу творчої діяльності, духовний розвиток особистості людини. Кому ж, як не нам, українцям, судилося збагнути сенс наведеного історичного прикладу?!

Ці етнопсихологічні проблеми порушені у критиці та метакритиці П. Іванишина, національний імператив якого складається з відомої, а водночас призабутої аксіоми: *без мови немає нації!* Відчуваємо, що світоглядно-національний фундамент літературознавця зміцнений історіософськими працями та концепціями М. Гайдеґґера, І. Франка, Д. Донцова, Є. Маланюка, Ю. Липи, творчістю українських митців – від Т. Шевченка до Л. Костенко.

Переймаючись нагальними проблемами сучасного українського й зарубіжного літературного процесу, П. Іванишин дає власну оригінальну

інтерпретацію продуктивній есеїстичній герменевтиці Дж. Толкіна, Е.-В. Саїда, М. Феллера, В. Дончика, С. Андрусів, С. Квіта, Т. Салиги, Л. Сеника, О. Багана, свого батька В. Іванишина, а також феномену художньої творчості Б. Олійника, П. Скунця, І. Павлюка та ін. Автор торкається й питання національної ідентичності словацьких українців (карпаторусинства), репрезентуючи соціально-політичну та творчу діяльність Ю. Бачі.

Хоча праця “Критика і метакритика як осмислення літературності” розрахована переважно на коло читачів-філологів, проте її методологічна основа інтердисциплінарна. Автор порушує проблеми екзистенційного характеру індивіда, соціуму, зокрема українського державотворення в контексті глобалізації, що спонукає до метакритичного діалогу. А це насамперед означає вміння мислити й пізнавати. Адже пам’ять *історичної свідомості* – доказ трагічного падіння нашої держави; *релігійна підсвідомість* навіює нам дійсне відображення вищої творчої Волі Логосу; *психолінгвістична* – переконує, що це не проста передача певного знання, а відповідний спосіб, довготривалий шлях його осягнення, що охоплює емоційну й інтелектуальну сфери людини.

Що воліє сказати нам автор монографії? Які його думки й бажання увінчалися мовчанням? Порушуючи легіт академізму, заризикуємо дати відповідь: на руїнах постмодерної ВаВиЛоНськОї ВеЖі український народ повинен реально відбудувати й утвердити свої християнські духовно-моральні цінності, національні ідеали свободи, любові й добра!

Укотре хочеться згадати слова Декарта: “Я мислю, отже, я існую”, які стали чинником глибокого самопізнання й розуміння інших. Навіть ті люди, чий фах пов’язаний із цифрами й формулами, завжди перебувають у полоні світу Слова. Справді, автор літературознавчої монографії продемонстрував нам, що паралельні лінії різних галузей наук перетинаються тільки завдяки мові, без котрої не може існувати думка. Як сказав відомий французький фізик Б. Паскаль, “за допомогою простору Всесвіт охоплює

й поглинає мене, а ось за допомогою думки я охоплюю Всесвіт”.

Упевнений, що поемічна, ґрунтовна праця Петра Іванишина “Критика і метакритика як осмислення

літературності” – своєрідне філософсько-літературознавче дзеркало того маленького українського Всесвіту, у котрому зацікавлені читачі знайдуть відображення його динаміки.

Отримано 17 жовтня 2012 р.

Андрій Печарський
м. Львів

КУР'ЄР КРИВБАСУ. – ВЕРЕСЕНЬ – ЖОВТЕНЬ 2012. – №274-275

У вересневому номері опубліковано оповідання Юрія Мушкетика “Солов’ї над Прип’яттю”, новели А. Колісниченка, повість А. Малігон “Гра в темряву”.

У рубриці УНІВЕРС подано уривок із роману австрійського письменника Германа Броха “Смерть Вергілія” (у пер. з нім. О. Логвиненка) та уривки із книжки “Остання подорож Якогось Моряка” американського постмодерніста Джона Барта (пер. О. Старшової).

Поетія представлена творами В. Базилевського “На всю довжину дороги”: “Аварійність свідомості: / незникому зника. / Служба розшуку совісті / марно совість шука”.

У рубриці перекладної поезії – цикл віршів “Сонце позаду мене” британського поета Теда Г’юза (пер. І. Шувалової): “Мить за миттю, вічність за вічністю, / Ніщо не згасає, ніщо не змінюється. / І це не глухий кут, не марна спроба. / Це місце, що його проминають вологоокі янголи. / Це місце, де кожна зоря схиляє коліно”.

А. Любка перекладає поезії польського письменника Б. Задури “Нічне життя на початках квітня 2009”, В. Богуславська в передмові “Не поступивсь ані алефом” знайомить із життєвим і творчим шляхом єврейського поета Йосипа Керлера та перекладає добірку його поезій.

У ВИТОКАХ опубліковано поезії Л. Талалая із циклу “У трепеті й вогні”, подано історичне оповідання Ю. Косача “Глухівська пані” (передм. Ма. Р. Стеха “Юрій Косач про “людей старої України”. О. Коцарев та Ю. Стахівська (“Повернення українського авангарду 1910-1930 років”) знайомлять із поезіями українських футуристів Андрія Чужого, Гео Коляди та Леоніда Зимного. В. Шлапак (“Спомин про побратима”) і Т. Максим’юк (“Листи з Майми”) згадують українського письменника Василя Барладяну-Бирладника.

SCRIPTIBLE містить уривки із “Блокнотів” В. Брюггена, роздуми В. НеборакА над поезією І. Римарука. М. Ільницький (“Естетика фантомного болю”) пише про книжку Р. Кудлика “Мосяжні відлуння”, А. Кондратюк (“Міра людських переживань”) розмірковує над книжкою К. Мандрик-Куйбіди “Терпка ти, доленько, на смак”. В. Поліщук публікує розвідку “Василь Доманицький і театр”, Т. Пастух – матеріал про поезію А. Бортняка. В. Вакуленко-К. у рубриці “Рок-магістраль” перекладає твори російського музиканта Віктора Цоя.

В. Л.

Наші
презентації